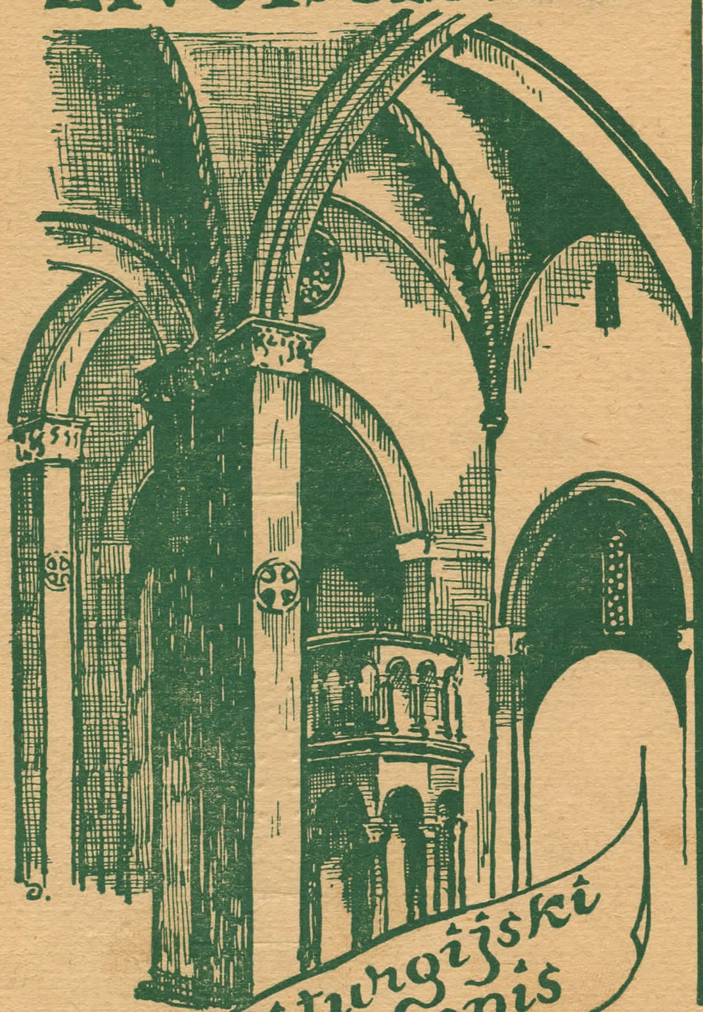
POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU.

ŽIVOT s CRKVOM

1940. GOD. VI. BR. 11.

26593

ŽIVOT S CRKVOM

Časopis za liturgijsku obnovu s prilogom »Sv. Misa za nedjelje i blagdane«.

Izlazi jedamput mjesečno prema crkvenoj godini. Dozvolom crkvene vlasti izdaje »Zvijezda mora« — Hvar, a uređuje: Sveć. Šime Kovačić, Hvar. Tisak Leonove tiskare - Split (zastupnik Josip Dadić).

Godišnja pretplata:

Časopis s prilogom 36.— Dinara
Sam časopis . . 24.— „
Sam prilog . . 12.— „

Pretplata se šalje: »Zvijezda mora« - Hvar (br. čeka 32.193).

Povjerenici koji raspavačaju barem 5 komada priloga, prodavaju 1 komad za 1 Dinar, a upravi plaćaju za svih 12 brojeva po 10 Dinara.

GOD. VI. **1940.** **BROJ 11.**

SADRŽAJ:

PORUKE UPRAVE:

Iako su nam troškovi izdavanja naših časopisa i priloga znatno povećani ipak nijesmo povisili pretplatu, uvjereni da će pretplatnici izvršiti svoju dužnost i podmiriti dužnu pretplatu. Svim pak našim pretplatnicima, čitateljima i prijateljima preporučamo neka se sjete našeg časopisa kakvim — pa i najmanjim — milodarima.

Otkud naziv „Missa" ?

Ljudi su sa svojim darom govora znali, da pronađu riječi, koje se dosta točno pokrivaju s pojmom dotičnog predmeta. Ali katkada se upotrebljavaju i nazivi, koji dotičnu stvar označuju samo izvana ili su nastali posve slučajno, pak ističu samo jednu stranu ili neku osobitost te stvari. Takovi nazivi imaju katkada vrlo zanimivu povijest.

Uzmimo na pr. posve svagdašnju riječ »fijaker«. Kako su ta kola dobila to čudno ime, kad iz svakog teološkog leksikona možemo da doznamo, da je Fiacrus — francuski Saint Fiacre — sveti irski monah iz 6. stoljeća? Evo kako: godine 1640. stala su takova kola po prvi put za najamljivanje u Parizu pred kućom, na kojoj je bila slika sv. Fijakra, i svećevo je ime prešlo na posve običan predmet. Sličnih bi se slučajeva moglo dosta navesti.

Mnogo bogatiju povijest ima naziv najvećeg otajstva katoličke vjere i katoličkog bogoslužja, naziv nekrvave žrtve Novog Zavjeta. Jezici svih naroda, koji su u tom pogledu odvisni od rimskog obreda, zovu tu žrtvu riječju, koja je nastala od latinskog naziva »Missa«: talijanski messa, francuski messe, njemački Messe, engleski mass, češki mše, slovenski (a i u Hrvatskom Primorju) maša, hrvatski jednostavno misa, i t. d.

Ime »Missa« nije izmislilo ni duboko mudrovanje ni uopće teološka znanost, nego je nastalo u ustima naroda kroz stoljeća. Kad najstariji crkveni pisci govore o sv. Misi, izražavaju se posve jasno i služe se imenima, koja teološki lijepo označuju predmet. U apostolsko se doba Euharistija

ska žrtva naziva »fractio panis — lomljenje kruha« ili »coena Domini — Gospodnja večera«. Oba se naziva nalaze već u Svetom Pismu Novoga Zavjeta. Tako u Djelima Apostolskim čitamo: »Bijahu postojani u nauci apostolskoj, u zajednici lomljenja kruha i u molitvama« (2,42; usp. Luk. 24,35), a u prvom pismu svetog Pavla Korinćanima: »Kad se dakle sastajete zajedno, nije to više Gospodnja večera« (11,20; usp. Iv. 13,2; 21,20).

Najstarije kršćansko doba ima još i druge nazive za svetu Misu: »mysterium — otajstvo«, »sacramentum ili sacramento — sveti i otajstveni čin«, oblatio — prikazanje«, »sacrificium — žrtva«. Dva zadnja imena označuju bivstvo svete Mise, a upotrebljavaju ih već Tertulijan († oko 220) i sv. Ciprijan († 258). Ovaj uz to često ima i izraz »sollemnia — svečano djelo«. Sv. Augustin († 430), koji je već nauk o žrtvi posve razvio, Euharistijsku žrtvu najčešće naziva: »sacrificium«.

Grčka Crkva ima za svetu Misu ove izraze: »Euharistia«, »synaxis — skup«, »prosfora ili thysia — žrtva«, a najčešće jednostavno »leiturgia — liturgija«.

Otkud potječe naš sadašnji naziv »Misa« i što znači?

Poznati njemački humanista Reuchlin († 1522) i auktor »Crkvenih ljetopisa« kardinal Baronius († 1607) izvode riječ »Missa« od židovskoga »missah — žrtva« (IV. Mojs. 16, 10). Drugi opet od grčkoga »myesis — tajanstveno uvođenje, inicijacija«. Još se je češće (jedan pisac nedavno) tvrdilo, da riječ »Missa« potječe iz vremena, kad su kršćani sakrivali svoje istine i otajstva pred poganima (disciplina arcani) i zato da je »Mis-sa« kratica, koja je tobože nastala od dviju riječi »mys-terium sa-crum». Svim tim se nazorima poznavaoc liturgije može da nasmije.

Isto tako nije točan, i ako je ascetički dubok, tumač nekih sredovijekih i novijih liturgista i teologa, da riječ »Missa« dolazi od »mittere« i to u smislu »transmittere — poslati, nekomu nešto posvetiti«. »Missa« bi prema njihovom nazoru bilo isto što i »transmissio«, to jest poslanje žrtvenih molitava i same žrtve Bogu preko ruku svećenika kao posrednika. Papa Inocencije III. († 1216) u svom krasnom spisu o žrtvi svete Mise iznosi pravi smisao riječi »Missa«, ali ujedno tumači i gore pomenuto značenje. Piše: »Cijeli se čin imenuje »Missa ili transmissio — poslanje«, jer vjerni puk šalje molitve, prošnje i zavjete Svevišnjemu preko svećenika, koji igra ulogu posrednika između Boga i ljudi.

Žrtva, to jest Krist, zove se »Missa« kao »transmissa — poslana« najprije od Oca nama, da Krist bude s nama, zatim od nas Ocu, da nas zagovara. Prvo se je zbilo utjelovljenjem, drugo trpljenjem. U Euharistiji se prvo zbiva pretvorbom, a drugo žrtvom. To je jedino zadovoljivo poslanje (missio) i jedino dostojno zastupstvo (delegatio), da odstrani neprijateljstvo između Boga i ljudi te da izbriše nanesenu mu uvredu. Kad dakle đakon poziva »Ite, missa est«, znači isto kao da kaže: »Idite kući, jer je žrtva spasenja dovršena«.

Ostavljajući na stranu sva ta tumačenja, prijeđimo k pravom značenju riječi »Missa«, kako nam ga pruža povijest liturgije. »Missa« je imenica, koja je u kasnijem latinskom jeziku nastala i upotrebljavala se mjesto klasične riječi »missio«, slično kao i »collecta« mjesto »collectio« (skup), »ingressa« mjesto »ingressio« (ulaz), »ascensa« mjesto »ascensio« (uzašašće), »confessa« mjesto »confessio« (priznanje). A »missa, missio« u našem slučaju znači isto što i »dimissio« (otpuštanje). U tom značenju poznavaju riječ »missa« već i neki rimski klasici.

Kod bogoslužja je u staro doba, na zapadu kao i na istoku, vladao običaj, da se je vjernicima određenim zapovijedima govorilo, što imaju da čine. Nekoje su se od tih stereotipnih formula sačuvale do danas. Tako na pr.: »Flectamus genua, levate — pokleknimo, ustanite«, »Humiliate capita vestra Deo — prignite svoje glave pred Bogom«, »Procedamus in pace — uputimo se u miru«. Tim je neprestano dolazio do riječi auktoritet hijerarhije, koji je u prva vremena bio tako velik, da je biskup određivao i opseg liturgijskih molitava i obreda. Pisanih obvezatnih liturgijskih zakona, obrednih knjiga i rubrika još nije bilo.

Osim toga treba znati, da se stari kršćani, privikli na običaje kod profanih, često još poganskih skupština, nijesu vladali tako tiho, a još manje tako pasivno kao u naše vrijeme i u našim krajevima. Vjernici se južnih i istočnih krajeva i sada mnogo u tom pogledu razlikuju od sjevernih. Sv. Abmrozije jednom uspoređuje, i to ne kao prigovor, sastanak puka u bazilici s bukom mora. Kod propovijedi je narod izražavao svoje odobravanje raznim kretnjama, povicima i pljeskanjem. Događalo se je dakako i nepristojnosti, zato je razumljivo, da je za vrijeme liturgijskih sastanaka đakon morao češće da upozori: »State cum silentio — stojte tiho«, te zašto su govori svetog Augustina i drugih propovjednika isprepleteni usklicima: »Attendite — pazite«,

»Intendat caritas vestra — ljubeznivo poslušajte«. Takovoj se je skupštini moralo javljati i svršetak liturgije, to jest, puk je trebalo službeno otpustiti, a upravo to se je nazivalo: »missa«.

Uostalom, kako nam svjedoči vienneski nadbiskup Avitus (oko 490—518), takovo je službeno otpuštanje bilo uobičajeno ne samo kod liturgije nego i već ranije na skupštinama u carskoj palači i u vojsci, a i tamo se zvalo »missa«. Kršćanska je dakle liturgija sa starom bazilikom preuzela i neke u njoj ustaljene običaje. Osim obreda otpuštanja znamo još i druge.

Stara je liturgija imala dva glavna otpuštanja — »missae«. Na prvom mjestu »missa catechumenorum« — otpuštanje katehumena ili onih, koji su se pripravljali na sveto krštenje i još nijesu smjeli da prisustvuju euharistijskoj žrtvi. Katehumeni su bili otpuštani, kad je bila dovršena liturgija čitanja, dakle po Evanđelju i homiliji, koja mu je slijedila. Formule, kojima su bili otpuštani, glase: »Catechumenus exeant — katehumeni neka izađu«, »si quis catechumenus est, recedat — ako je ovdje koji katehumen, neka ode«, »omnes catechumeni exeant foras — svi katehumeni neka izađu vani«.

Slično kao katehumeni u staroj su rimskoj liturgiji bile otpuštane i druge vrste prisutnih, koji nijesu smjeli da pribivaju svetim otajstvima. Jedna je od takvih otpusnih formula glasila: »Si quis catechumenus est procedat — ako je ovdje koji katehumen, neka otide«, »si quis haereticus est, procedat — ako je ovdje koji heretik neka otide«, »si quis Judaeus est procedat — ako je ovdje koji židov, neka otide«, »si quis paganus est, procedat — ako je ovdje koji poganin, neka otide«, »si quis Arianus est, procedat — ako je ovdje koji arijevac, neka otide«, »cuius cura non est, procedat — tko nema ovdje da bude, neka otide«.

Sveti Grgur Veliki († 604) pripovijeda u životu sv. Benedikta (pogl. 23), da je još u njegovo doba po starom običaju đakon pozivao prije svete pričesti »Si quis non communicat, det locum — tko ne će k svetoj pričesti, neka učini mjesta, neka otide«.

Drugo je otpuštanje bilo upravljeno vjernicima — »missa fidelium« — poslije svršetka Euharistijske žrtve, kako se i sad vrši, dapače još uvijek i istom formulom: »Ite, missa est — idite, otpuštanje je, svršetak«. To otpuštanje vjernika nakon dovršene žrtve

(»dimissio fidelium post transacta sollemnia«) spominje već Tertulijan u 3. stoljeću (»O duši« 9). Formula, kojom se je otpuštalo u grčkoj liturgiji Apostolskih Konstitucija, glasi: »Apolyeste en irene — raziđite se u miru«. Otpusna formula mozarapske liturgije (u Španjolskoj) je: »Sollemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. Votum nostrum sit acceptum cum pace. Resp. Deo gratias — Svečanost je žrtve dovršena u ime Gospodina našega Isusa Krista. Neka naša žrtva bude primljena u miru. Odg. Bogu hvala«. Prema ambrozijanskom se obredu svršetak svete Mise oglašuje riječima: »Procedamus in pace. Resp. In nomine Christi. Benedicamus Domino. Resp. Deo gratias — Raziđimo se u miru. Odg. U ime Kristovo. Blagosivajmo Gospodina. Odg. Bogu hvala«. Irska liturgija svršava svetu Misu posve kratko: »Missa acta est. In pace — Misa je svršila. U miru«. Ovdje riječ »Missa« više nema prvotno značenje, zato po svoj prilici ova formula nije tako stara.

Svim tim se je formulama oglašavalo jedino faktično otpuštanje od bogoslužja te ili one vrste prisutnih vjernika. »Missa« dakle prvotno znači samo svršetak, zaključak molitve ili bogoslužja. U tom se značenju riječ »missa« nalazi oko 70 puta samo kod glasovite hodočasnice u svetu zemlju, Euherije, koncem 4. stoljeća.

Nego već Apostolske Konstitucije iz polovice 4. stoljeća svjedoče, da se je katehumenima prije otpuštanja davao poseban blagoslov. Isto tako se je i vjernicima po Euharistijskoj žrtvi davao blagoslov, koji je još i sada sačuvan u rimskoj korizmenoj liturgiji. To je ona, kako je Misal zove »oratio super populum — molitva nad pukom, za puk«. Malo po malo se je naziv »missa ili missae« od otpuštanja protegnuo na čitav zaključni obred i molitvu za otpuštanje. Tako »missa« ne znači samo zaključak molitve ili bogoslužja nego i samu zaključnu molitvu, na pr. češće u Pravilu sv. Benedikta.

Značenje se je riječi »missa« skoro još više proširilo. Kako su na koncu jutarnjeg i večernjeg bogoslužja vjernici bili otpuštani posebnim blagoslovom — spomenuta Euherija često o tom govori — počelo se je naziv »missa« upotrebljavati ne samo za to otpuštanje nego i za čitavo bogoslužje, na koncu kojega se je vršilo otpuštanje s blagoslovom. U to doba »missa« znači jutarnje hvale, večernju i ostale dijelove oficija, dapače i svaki javni bogoslužni čin, kako to vidimo u Kasijana († oko 475). Trebalo je učiniti samo još

jedan korak i naziv »missa« prešao je i na Euharistijsku žrtvu.

Nije posve sigurno, kad se po prvi put riječ »missa« upotrebljavala za Euharistijsku žrtvu ili za Misu u našem smislu. Vrlo je vjerojatno, da je u tom smislu jedamput upotrebljava već sv. Ambrozije († 397). Svakako je sv. Cezariju († 543) i sv. Benediktu († 547) »missa ili missae« posve redovit i običan naziv za Euharistijsku žrtvu. — Isto je tako teško odrediti, koje je zapravo od dvaju otpuštanja dalo ime čitavom svetom činu: da li »missa catechumenorum« ili »missa fidelium«.

Glavne su dakle faze naziva »missa« slijedeće: »missa« je prvotno otpuštanje vjernika prije početka ili poslije svršetka Euharistijske žrtve; zatim i molitva, koja se je za otpuštene vršila; nadalje javna korna molitva, pak svako javno bogoslužje i konačno cijela Euharistijska žrtva. — Doista zanimiva i časna povijest samo jednog liturgijskog naziva. **Opat Arnošt Vykoukal, O. S. B.**

Sakramentalno djelovanje Crkve*)

Katolik po svetim sakramentima doživljava Boga neposredno, tako neposredno i stvarno kao što dijete doživljava ljubav svoje majke.

Sveta Misa nije samo simbolična uspomena Kristove žrtve na križu. Golgotska žrtva stupa pred nas, u neposrednu našu prisutnost, kao velika nadvremenska stvarnost. Nestaje prostora i vremena. Ovdje je isti Isus, koji je umro na križu. Čitav se zbor vjernika sjedinjuje s njegovom svetom žrtvom i po prisutnom se Isusu posvećuje nebeskom Ocu kao »žrtva živa, žrtva sveta«. Tako je sv. Misa zbiljski potresan doživljaj, doživljavanje golgotskog događaja.

Velika se rijeka pokajanja i pokore, ljubavi i pobožnosti, požrtvovnog i herojskog duha prelijeva s oltara na vjernike, koji se oko njega kupe. Ovo nijesu prazne riječi. Iz sakramentalnog predočivanja i obnavljanja Kristove žrtve crpe svakog dana tisuće katolika snagu i radost za male i velike žrtve svakodnevnog života. Katolički su se sveci odgojili u sjeni oltara, tu su izrasli ti heroji odanosti za

---

*) Ove su stranice prevedene iz djela »Das Wesen des Katholizismus«, majstorskog djela uglednog teologa.

Krista i njegovu braću. U svojoj »Praktičnoj teologiji« (str. 41) upozorava evanđelijski profesor Niebergall na tu preveliku vrijednost svete Mise: »Mi protestanti ne možemo ni da zamislimo, kolika je duhovna velesila za vjerski život, rimska Misa«. Jedan drugi protestant, Heiler (»Das Wesen des Katholizismus«, str. 105), silno žali, što protestanti reformom bogoslužja »nijesu uspjeli, da zapale onaj srdačan i topao molitveni život, što ga katolička Crkva uzbuđuje Misom«. »Dugo sam vremena, brižno i posve nepristrano promatrao molitveni život u obim crkvama. Uvijek sam iznova dobivao utisak, da se — ne ubrojivši neke male sekte i uske krugove — kod katoličkog bogoslužja više i srdačnije moli nego li kod evangelijskog. Kad na to mislim, pada mi na pamet osobita riječ Welhausen-a, da je evangelijsko bogoslužje u stvari katoličko, samo što mu je istrgnuto srce«. Ovo srce, na koje Welhausen i Heiler misle, je katoličko doživljavanje otajstvene stvarnosti i sigurnost, da ovdje doista i stvarno Bog dolazi u vremenski i prostorni svijet, te da se dotiče duše.

Snaga se tog doživljavanja, koje čisti i posvećuje, tješi i usrećuje, ne javlja samo kod svete Mise nego i u primanju presvete Euharistije i u ispovijedi. Katolik zna, da je tu stvarno i bitno Isus kao nekoć u dvorani zadnje večere il na Genezaretskom jezeru. Ta svijest o Isusovoj prisutnosti uzbuđuje u njemu čitavu skalu vjerskih osjećaja, od »Domine, non sum dignus« do »Jesu dulcis memoria«.

Sveta pričest je živo općenje s prisutnim Isusom i zato vrelo Isusovog nasljedovanja. Pričest je, kako Heiler (str. 110) s pravom ističe, »vrhunac katoličke pobožnosti«. U njoj duhovni život katolika postizava onu dubinu, toplinu i silu, koju pozna jedino onaj, koji ju je sam doživio«. A jer Isus nije prisutan samo u času blagovanja nego i doklegod traju vidljive prilike njegove prisutnosti, katolička duša usplamti novim životom i izvan samog bogoslužja, u svakoj crkvi, gdje se čuva Svetotajstvo. Otajstvenu dražest jedinstva s Bogom i pobožnosti ne izlijeva nad katoličkom crkvom ni prijazan žižak vječnog svijetla, što gori pred oltarom, ni ozbiljnost svetih slika na crkvenim zidovima, ni tajanstvena polutama crkvene unutrašnjosti, ni veličanstvena šutnja, što u njoj vlada. Sve to može da čuva i potiče pravu pobožnost. Ali ono, što je zapaljuje, je živa vjera u Isusovu prisutnost. Ovdje pred svetohraništem katolička duša proživljava časove, u kojima se posvećuje Bogu; ovdje ona prima život u

njegovoj najdubljoj, Bogom ispunjenoj jezgri; ovdje šuti vrijeme, a govori vječnost. »Tko u katoličkim crkvama motri ljude, kako u zanesenoj pobožnosti mole, taj mora da prizna, da u toj Crkvi živi Božji Duh... A tko sličan život traži u evangelijskoj crkvi, sa žalošću mora da spozna, kako ona ne može da pokaže nešto slična.« (Heiler, str. 111).

Kao u Misi i Euharistiji tako i u ispovijedi dolazi do izražaja katolički nazor o sakramentalnoj stvarnosti Božanskoga te njegova moralna sila, što obnavlja. Upravo uvjerenje, da svećenik ne ispovijeda u svoje ime i po svojoj vlasti nego mjesto Boga i da je sve, što on na zemlji veže ili razveže, vezano ili razvezano i na nebu, daje ispovijedi onu duboku ozbiljnost, bezuvjetnu istinitost i silnu snagu. U svakoj dobroj ispovijedi najsvetiju pobjedu slavi moralni osjećaj odgovornosti, težnja za čistim i dobrim, čežnja za Bogom i mirom srca. Za milijone je i milijarde ispovijed postala vrelom nove životne odvažnosti i sigurnosti, početak novog života. Nitko manji nego stari majstor Goethe veliča dubok smisao katoličke ispovijedi i žali, što mu je bila u mladosti uskraćena, kad bi mu jedna ispovijed bila sredila izvanredne vjerske sumnje, što su ga mučile (»Dichtung und Wahrheit«, I. dio, 7. knj.). A u svojim se »Govorima i raspravama« (str. 249) Harnack ne ustručava, da označi kao »kažnjivu ludost«, što je protestantizam »radi kojeg crvivog ploda iščupao cijelo stado ispovijedi«.

Katolička sakramentalna mistika ne uspijeva samo radi toga, što sakramente shvaća kao stvarnost. Crkva zna, da svojim vjernicima sakramente približi i pruži na jednako uspješan kao i psihološki fin način. To je cilj njezinog pozitivnog zahtjeva, da svi, koji se broje među katolike, svake nedjelje i blagdana prisustvuju svetoj Misi, da tu crpe duha ljubavi i žrtve za nastajni tjedan; nadalje, da svaki vjernik, koji je došao na dobu razuma, ima barem jedamput u godini da valjano obnovi svoj moralni život i barem o Uskrsu da se okrijepi Kristovim tijelom. Ova pozitivna naređenja osiguravaju svim vjernicima barem minimum religijozno-moralnog života. Ali još uspješnije nego li tim zakonima Crkva promiče sakramentalnu pobožnost time, što primanje sakramenata mudro uključuje u ritam vremena, u ritam osobnog i društvenog života i njegovih uređaja. Goethe kaže na spomenutom mjestu: »U moralnom i vjerskom životu čovjek nerado učini nešto smjesta, na prečac«. Crkva to zna i zato ne čeka, da pojedinac sam iz vlastite

pobude i odluke pristupi k Bogu, pak radi toga ona Božja otajstva polaže u tok života, tako da ih u svim i po svim promjenama života čovjek ima da opazi i uvaži.

U tome leži smisao crkvene godine. Čitava je povijest otkupljenja, od nade patrijarha i proroka u adventu preko jaslica i križa do uskrsnog Aleluja i duhovskog ognja, uključena u tok prirodne godine. S mjesecima se, sedmicama i danima mijenja i riječ Crkve i njezine liturgije. Otkriva nam uvijek nove dubine Božanskih tajna, uvijek nove načine Kristove ljubavi i milosti. Na taj se način vjernik uvijek nanovo podiže iz svagdašnjosti i obogaćuje se novim utiscima, pogledima i silama. Omogućeno mu je, da živo i neprestano prima i uzdržava osjećanje s »Ecclesia orans«. Uz to su crkveni blagdani pučke svečanosti u najboljem smislu riječi, pravo radosno zahvaljivanje i klicanje Svevišnjemu. Ali ne samo blagdani nego i sve je ostalo vrijeme stavljeno u službu života s Crkvom i s njezinim otajstvima — od jutarnjeg do večernjeg Gospina pozdrava. Nema dana, koji ne bi nosio ime kojeg sveca. Nema dana u sedmici, koji nije posvećen kojoj posebnoj pobožnosti: četvrtak štovanju presvetog oltarskog Sakramenta, petak uspomeni Kristove muke, subota pobožnosti prečistoj Djevici. I svaki pojedini mjesec ima posebno vjersko obilježje: svibanj je Marijin mjesec, lipanj je posvećen Srcu Isusovu, srpanj predragocjenoj Krvi, listopad svetoj krunici, studeni dušama u čistilištu.

A kao vrijeme uopće tako je i osobni život pojedinca obuhvaćen i prožet mistikom sakramenta. Svaki vjeran katolik ima svoje određene blagdane, kad pristupa k stolu Gospodnjemu. Ne doživi ništa radosna ni ništa žalosna, što ga ne bi povelo k oltaru, od vjenčane pak do sprovodne Mise. U svojim osobnim potrebama, nadama i brigama zna za trodnevnice i devetnice, kojima juriša k prijestolju Svevišnjega. A da se i tok društvenog života ispuni s istim vjersko-sakramentalnim sadržajem, postoje nebrojene, od Crkve odobrene bratovštine i društva sa svojim oltarima, zastavama i blagdanima, u kojima se može da razvije posebno srdačan i društven vjerski život. U tom je smislu Krebs (»Die Protestanten und wir«, str. 64) mogao reći, da je katolicizam vjera uhvaćenih i podignutih časova. Iz svoje neiscrpne riznice iznaša Crkva svakog časa nove i nove vrijednote, koje vjernike uvijek nanovo privlače i obogaćuju, te ne dopuštaju, da popusti njihovo zanimanje. Zato

Niebergall kaže, da je Crkva »učiteljica veselja svojoj djeci«. Nad crkvenim se životom i djelovanjem nedužna, pobožna radost i poznata, klasična vedrina.

Izvor je čitavog tog veselja svetohranište, vjera u presvetu prisutnost vječne Ljubavi u Božjoj kući. Iz tog je pobožnog veselja nastala i sva crkvena umjetnost. »Gotika je samo tamo kod kuće, gdje zvono zove k Misi«, zapisao je protestantski dekan Lechler (»Die Konfessionen in ihren Verhältnis zu Christus«, str. 161). I s pravom još dodaje: »Bez katoličkog bogoslužja ne bismo imali ni Raffaela ni Fra Angelica, ni Huberta van Eyck ni Holbeina, ni tolikih drugih, koji su svojim kistom i dlijetom stvorili remekdjela i Božje domove na zemlji uresili velikim blagom svete ljepote, koja će ostati lijepom za sva vremena«. Ne znam, da li se ta tijesna veza između kršćanske umjetnosti i Euharistije dade uvijek prepoznati, ali svakako su katoličke crkve i novije dobi sa svojim ljepotama, općenito govoreći, Euharistijske tvorevine. Podigla ih je živa vjera u Isusovu prisutnost u presvetom Sakramentu. A gdje te vjere više nema, tu gube svoj prvi smisao, ideju, koja ih je stvorila i oživljavala. Lijepo su, ali mrtvo tijelo, tijelo bez duše.

Mnogo bi se još dalo govoriti, kako crkvena briga o sakramente ne ispunjuje samo vrijeme nego i prostor, tamo od posvećenog oltarnog kamena do posvećenog zvona u zvoniku. Kako ona za posnih dana blagosiva polja, kako na Tijelovo nosi Presveto kroz proljeće. Čitava priroda, poljsko cvijeće, vosak i klasovi, sol i tamjan, zlato, biserje i obično platno — ništa nema, što ona ne privlači u službu Svevišnjemu i po čemu nam s tisuću jezika ne govori o Njemu. U njezinim je rukama sva priroda jedan »sursum corda«, jedno »benedicte Domino«. »Posvuda ona pruža prigodu, da se nasluti i vidi Sveto. Čitavu okolinu svojih vjernika okružuje čarom i sjajem« (Niebergall).

A gdje nema crkve, tu su njezina djeca. Prostim i neokretnim rukama, ali radosna lica podižu po poljima i brdima svoje svete slike i križeve, da Božji trag i blagoslov odnesu na vrhu svojih gora i u uvalu, gdje šumi potok. Katolički kraj, katolički puk je ondje, gdje uz putove stoje Gospine slike, gdje zvoni Gospin pozdrav i gdje ljudi još pozdravljaju: Hvaljen Isus!

Dr [illegible]

Dom Prosper Guéranger

7. NOVI SAMOSTANI, POTHVATI I PRIJATELJI

U očima je svijeta, a i većine katolika, Dom Guéranger prije svega bio učenjak i pisac. Dok je on tako odvažno vodio borbu za potpunu pobjedu rimske liturgije u Francuskoj, malo se je tko zanimao za njegov rad u samostanu, kojemu je solesmeski opat uvijek posvećivao najviše svojih sila i briga. Svijet redovito gleda i traži samo vanjsku djelatnost samostana i prema tome ga često neispravno, sudi. Zaboravlja, da je prva i glavna djelatnost redovnika: posvetiti sebe, i zato sv. Benedikt naziva svoj samostan i svoje pravilo »školom Gospodnje službe«, »radionicom krjeposti i dobrih djela«, »putem života i spasa«, »prebivanje s Kristom«. I ako je Dom Guéranger bez sumnje razvio veliku i vanjsku djelatnost te u mnogočemu, kako ćemo još vidjeti, uplivao na svoje doba, ipak je uvijek ostao samostancem, koji je u tišini samostanskih zidova izveo svoje životno djelo: oživio je i obnovio Benediktinski red, odgojio je sebe i svoju samostansku obitelj u prave Benediktince. To je njegova najveća zasluga, jer je idealni život monaha već sam po sebi neizmjeran blagoslov i pomoć Crkvi i narodu, i bez da se monasi previše pokazuju vani. Zato je u nadgrobnom govoru poitierski biskup mogao da reče o Dom Guérangeru: »Sigurno čekate, da ću našeg slavnog opata izvesti na pozornicu javnog života, ali se varate. Za 38 godina opatovanja, što mu ih je Providnost namijenila, Dom Guéranger je prije svega bio čovjek samostana. Tamo ga moramo gledati na djelu, inače ne bismo spoznali glavne crte njegovog velikog lika. Ostalo će doći kao dodatak«.

Dvadeset je godina već proteklo od kada je Solesmes obnovljen. Malo tko može da zamisli, koliko je Dom Prosper kroz te početne godine pretrpio. Bog je dobar, pa nam ne otkriva ujedampút sve križeve, koje neminovno čekaju one, koji Njega slijede. Već zato, rekao je netko po izvedenom sličnom pothvatu, što bi se teško tko odvažio, da podnese sva trpljenja, što ih je Bog pripravio, da prate svako njegovo djelo. Ali uza sve te brige i muke, solesmeski je opat imao prava, da se u Bogu raduje i neprestano Mu zahvaljuje: njegova je obitelj rasla, polagano kao hrast, ali stalno i što ga je mnogo više tješilo, još više je rasla duhom nego li brojem. Nije zato čudo što su toliki prijatelji Solesmesa

željeli, da se iz tog pčelinjaka odvoji čim prije roj, koji će negdje njima bliže molitvom i radom slaviti Boga. Dom Guéranger je već imao oko 40 redovnika, a ljudi, koji ne poznaju ustroj Benediktinskog samostana, mislili su, da se od toga može učiniti barem dva samostana. Solesmeski je opat drukčije sudio, pogotovo poslije neuspjeha u Parizu i drugdje. Redovito je zato odbijao sve pozive svojih prijatelja. Jednom se ipak nije mogao da ogluši.

25 listopada 1849 postao je — ne bez njegova znanja — njegov prijatelj Pie poitierskim biskupom i tako zasjeo na stolicu crkvenog učitelja sv. Hilarija. Proučavajući od početka život svog svetog predšasnika u želji, da ga u svemu nasljeduje, mladi biskup nije mogao da pređe preko velike pojave sv. Martina, »čudotvorca Galije«, glavnog učenika sv. Hilarija. Pod uplivom je svoga učitelja sv. Martin u Ligugé blizu Poitiersa utemeljio velik samostan, što ga je morao da ostavi, kad su ga u Toursu svakako htjeli za biskupa, ali koji je uvijek bio smatran kolijevkom monaškog života u Galiji, a u nekom smislu i na cijelom zapadu. Kasnije su se u Ligugé naselili Benediktinci, ali sada je i taj samostan ležao zapušten. Biskup je Pie odmah odlučio, da obnovu tog slavnog samostana stavi na čelo svih blagoslovljenih pothvata svog biskupovanja. Naravski, u obnovljen će Ligugé doći sinovi Dom Guérangera, od kojih se je nadao najviše pomoći.

Biskup se je dao odmah na posao, a nije se dao od nauma da odvrati ni kad su se pojavile velike zapriјeke, da samostan dobije u svoje ruke. Dvije godine kasnije piše Dom Prosperu: »Molite svaki dan sv. Hilarija i sv. Martina, a recite i sv. Benediktu da im se pridruži, pa neka požure da se razmrsi ovaj tako važan posao, koji mi ne da spavati«. Konačno mu je slijedećeg proljeća uspjelo da samostan kupi, a onda ga je do jeseni htio da pripravi za redovnike. Najviše mu je pomagala njegova dobra majka, koja iza kako je najpotrebnijim opskrbila biskupski dvor, nije imala veće brige nego da za svoju dušu osigura trajnu molitvu zahvalnih redovnika. Za vrijeme je tih priprava Dom Guéranger više puta morao da putuje u Poitiers, odakle je s biskupom išao u Ligugé, da nadgledaju sve poslove. Želja je obojice bila, da se nova samostanska obitelj useli na dan sv. Martina, ali razne su okolnosti to zapriječile, i tako je samostan otvoren pod zaštitom sv. Katarine, o četvrtgodišnjici Pie-va biskupovanja. Dobri se je biskup unaprijed

ispričavao: »Uza sve naše brige mnogo će vam u početku manjkati. Ali znajući, da ste više naučeni na oskudicu nego li na obilje, nadam se, da ćete biti zadovoljni«. A nijesu to bile prazne riječi, jer im se je on pobrinuo čak i za polovičnu vožnju. Da zauvijek ostavi uspomenu na taj dan, odredio je, da se baš tog dana u njegovoj biskupiji opet uvedu rimske liturgijske knjige, a i sam je počeo da moli iz rimskog brevijara. Na dan je ulaska u Ligugé solesmeski opat sa svojim monasima pjevao svečanu Misu, a biskup je održao krasnu prigodnu homiliju, u kojoj je svojim velikim govorničkim darom iznio ne samo slavnu povijest samostana nego i poslanstvo, što ga monasi i danas imaju da vrše u Crkvi. Tako se je u Ligugé opet pjevala i pjeva hvala Bogu, s prekidom onih godina, kad su u Francuskoj posve vladali slobodni zidari, koji su bili zabranili redovnički život, jer »se protivi zdravom razumu i slobodi čovjeka«. Pod zajedničkom je brigom i zaštitom biskupa i solesmeskog opata redovnička obitelj u Ligugé lijepo napredovala, tako da ju je jedanaest godina kasnije sv. Stolica podigla na opatiju, a Dom Guéranger je imenovao prvog opata u osobi Dom Bastide-a.

Potanje je ovdje opisana obnova Ligugé-a, da se vidi, kako teško nastaju ovakva djela. Za svog je života solesmeski opat podigao još jedan priorat, sv. Mandaljene u Marseille. Djelo je urgirao i pomogao kanonik Coulin sa svojom družbom kršćanskog nauka, koju je on ustanovio i lijepo vodio, a za koju se je nadao, da će u vrijednim redovnicima naći sebi dostojne nasljednike. Dom Guéranger je sve uredio s marseillskim biskupom, kad je na njegov poziv došao na velike svečanosti prigodom posvećenja crkve »Notre Dame de la Garde«, i malo kasnije je priorat otvoren. I taj je morao da čeka jedanaest godina, dok ga je Crkva podigla na opatiju, ali Dom Guéranger više nije bio na zemlji. Pijo IX. je ipak htio, da se u buli podignuća opatija spomene i Dom Guérangerovo ime iz uvjerenja, da je »njegova uspomena zauvijek blagoslovljena«. A još prije smrti iskazao mu je isti Papa neobičnu počast. Solesmeski je opat za se i za svoje nasljednike dobio povlasticu, da poput opata na Monte Kasinu i kod sv. Pavla u Rimu nosi t. zv. »cappa magna«.

Dom Prospera je daleko više razveselila vijest, kad je Papa g. 1863 njegovog monaha, učenog Dom Pitru imeno-

vao kardinalom. Svatko je znao, da je tu čast zapravo zaslužio Dom Guéranger, a to je i bila Papina prvotna namjera. Kad je Dom Prosper jednom u Rimu za to doznao, pisao je u Solesmes: »Oh, kako ljubim našeg svetog Oca, ali iz daleka više nego iz bliza«. Solesmeski je opat bio još neophodno potrebit mladoj Benediktinskoj kongregaciji, a i Crkvi u Francuskoj, dok je u Dom Pitri Papa našao, što je tada najviše trebao, velikog učenjaka, koji se je već bio proslavio svojim radovima o istočnom crkvenom pravu i o grčkoj liturgiji. Dom Guéranger je bio sav sretan, što je jedan njegov učenik izabran da počne ono djelo, što ga je Pijo IX. htio da izvede: približenje istoka i zapada, djelo, koje će i slijedećim Papama biti toliko na srcu, a za koje će u prvom redu pozivati Benediktince, koji još uvijek živu životom i duhom starijim od raskola, što znaju i osjećaju i istočnjaci. Tako je Dom Pitra, kako pripovijeda njegov životopisac Dom Cabrol, poslan blagoslovom Dom Guérangera još kao prosti redovnik bio srdačno primljen od pravoslavnih kaluđera u velikom troickom samostanu kod Moskve. Arhimandrita ga je pozdravio sa suzama u očima i zahvalio Bogu, što »mu je prije smrti dao da vidi jednog zapadnog monaha, jednog sina sv. Benedikta, čija redovnička obitelj ima toliko zajedničkoga s istočnim Bazilijancima«. Većih uspjeha na tom polju nije doživio ni Dom Guéranger ni Dom Pitra, kao ni Pijo IX., a ni njegovi nasljednici Lav XIII. i Pijo XI., ali to još ne znači, da je sve to nastojanje bilo beskorisno. Na ljudima je, da siju i mole, a rast i plod daje samo Bog.

Tako je ugled i upliv solesmeskog opata i njegovih redovnika sve više rastao i u inostranstvu. Već je i sam Monte Kasino bio u Solesmesu iprosio jednog monaha za učitelja svojih novaka, da sok novog života prostruji i kroz staro deblo. Istu uslugu Dom Guéranger nije mogao da odbije ni opatiji sv. Pavla u Rimu i time da isplati dug za sve što mu je taj samostan iskazao. U Muenchen već nije mogao nikoga da pošalje, ali je zato za njemačke Benediktince učinio mnogo više. God. 1860 ostavila su blagoslovom sv. Oca dva brata, Mavro i Placid Wolter, redovnika sv. Pavla, Rim s nakanom, da obnove Benediktinski red u Njemačkoj. Poslije raznih neuspjeha i razočaranja naselili su se u Beuronu, što im ga je darovala velika dobročiniteljica Katarina knjeginja Hohenzollern. Prior je Mavro sada stao da traži, gdje da njihov prvi novak, mladi svećenik Dr Sauter, obavi svoj novicijat. Nekoji ga stari samostani nisu htjeli, a nekoje on nije htio. Jedan ga dobri talijanski monah uputi: »Ako hoćete da učinite doista nešto ozbiljno, posjetite Solesmes«. Dom Prosper ga je naravski rado primio, a isto tako i njegova novaka, koji se je u Solesmesu oduševio za službu Božju i koralno pjevanje, tako da je vrativši se u Beuron g. 1865 napisao knjigu »Liturgija i koral«, prvi glas suvremene obnove gregorijanskog pjevanja. Isti je kasnije kao opat emauskog samostana u Pragu proveo u život sve što je naučio u Guérangerovoj školi. Tim su veze Beurona i Solesmesa samo započele. Braća su Wolter u više navrata dolazili u Solesmes, da onda prenesu u svoj samostan sve, u čemu je Dom Prosper uspio, posebno svečano izvađanje bogoslužja te kako treba čitav redovnički život prožeti liturgijom. Od solesmeskog su opata još isprosili, da im je dva puta za duže vrijeme poslao svog Dom Bastide-a, koji im je za prvi početak bio od velike pomoći. Kasnije se je beuronska kongregacija silno razvila, dapače je brojem članova i samostana, a i vanjskom djelatnošću stariju francusku sestru i pretekla, ali svi rado priznaju, da je u obima isti duh, duh sv. patriarhe Benedikta, kako ga je u naše doba oživio i proveo Dom Guéranger.

Između stranih prijatelja, koji su posjetili Solesmes, treba još posebno spomenuti De Rossia. Mladog je učenjaka solesmeski opat upoznao u Rimu za svog višestrukog bivanja. Ljubav ih je prema starokršćanskom Rimu odmah tijesno spojila, kako se vidi iz živahnog dopisivanja kroz cijeli život. Često neshvaćen od svoje okoline, De Rossi je tražio utjehe u Dom Prospera, a za uzvrat mu je uvijek prvomu javljao o svojim otkrićima podzemnog Rima, osobito svoja istraživanja o grobu sv. Cecilije, o kojoj je Dom Guéranger napisao svoju najdražu knjigu te je prema De Rossi-evom istraživanju dva puta preradio. Solesmeski je opat doživio sreću, da je u prisustvu De Rosia i još nekih prijatelja misio na grobu svoje omiljele svetice. »Na tri sam mjesta na svijetu, rekao je jednom, osjetio neki poseban zanos: u konfesiji sv. Petra, na grobu sv. Cecilije i u sobi sv. Benedikta na Monte Kasinu. Svaka se od tih točaka zemlje, s raznih stanovišta, za me dotiče neba«. De Rossi, nezadovoljan samim dopisivanjem, došao je i do dalekog Solesmesa, da posjeti svog dragog opata, koji je međutim s nekoliko krasnih članaka predstavio Francuskoj njegovo epohalno djelo »Roma sottraea«.

Kad su tako stranci dolazili u Solesmes, možemo misliti kako su k njemu i k njegovu opatu hrlili domaći prijatelji liturgije i monaštva. I sam je biskup Pie htio da u Solesmesu provede nekoliko dana živeći redovničkim životom. Jedva ga je opat prisilio, da zauzme njegovo mjesto u koru i da mjesto njega drži braći večernju konferenciju. Osobito je za Solesmes bio oduševljen najveći katolički francuski novinar i publicista Louis Veuillot. Odvažni je bojovnik radikalnog katolicizma nalazio u Dom Guérangera pomoći i utjehe, kad ga je progonila liberalna vlada, a i smetali oni, koji su mu morali da pomažu. Veuillot je u pismima svojim prijateljima svom živahnošću svog stila opisao život Solesmesa, »gdje se pjevanje monaha stapa s cvrkutanjem ptica« i njegovog blagovališta, gdje je »u 16 dana 32 puta jeo grah, kojega je ove godine dobri Bog dao obilato svojim monasima« i gdje »Dom Cadot cijelo vrijeme tako lijepo čita, a Dom Pitra poslužuje kod stola, a kad s tanjurima učini malo veću buku, smjerno klekne usred blagovališta, da se digne tek kad opat dade znak, i ako u Francuskoj nitko ne za grčki kao on«. Ali posebno je Veuillota oduševio opat, koji mu je pregledao i ispravio rukopis glasovite knjige »Parfum de Rome«. »Kad bih mogao da s njim proživim dva mjeseca, možda bi od toga nastala i lijepa knjiga«. Veuillot se je u Solesmes opetovano vraćao. Jednom je prijatelju pisao: »Dom Guéranger je divan čovjek, pun znanja, pun dobrote, pun pobožnosti, ljubezniva i široka duha. Svoje je monahe odgojio prema samom sebi. Ova družba podiže i privlači. Među njima čovjek doista uživa život vjere. Ništa nema slađe. Iza kako sam prisustvovao ovim lijepim obredima, obavljenim s toliko svečanosti i sabranosti, izgleda mi, da prije nijesam ni shvaćao, što je crkveno bogoslužje. Moj mi je rad ovdje olakšan šutnjom, razmatranjem i zajedničkim odmorom. Imam sve knjige, koje zaželim i ljude, koji znaju više i bolje nego li knjige. Da, zbilja, kad ne bih imao nejake djece, s radošću bih ostavio svijet, da mogu bolje služiti i svojoj duši i Bogu«. Tako je eto prema sudu Veuillota i tolikih Dom Guérangeru uspjelo, da od Solesmesa učini, kako se je kasnije izrazio jedan drugi njegov česti gost, »mjesto na svijetu, gdje stvorenje postizava svoj cilj: slavu Boga«.

O. Martin Kirigin, O. S. B.

Veće poznavanje muzike !

Svaka umjetnost, koja je na svojoj visni, uzgaja čovjeka i diže ga u sfere čuvstva, a po čuvstvu u visine duha, pa i u metafizični život do samoga Boga. Zato je sveta Crkva za uzgoj naroda, a na slavu božju uzela u službu sve umjetnosti osobito graditeljsku, kiparsku i slikarsku. Ali je prvo mjesto dala kraljici umjetnosti: muzici, naročito vokalnoj. Nju je uzela i u liturgiju i to ne kao ukras ili privjesak, već kao sastavni dio liturgije. Bez pjevanja se liturgija ne može zamisliti. Stvorila je Crkva i tipičan i tradicionalan tip pjevanja, što ga koralom zovemo. Taj tip pjevanja nosi barjak pred svakom drugom muzikom. I dok se pjevanje uopće zove osmjehom neba, koral se zove anđeoskim pjevom. Poznata je riječ glasovitog Mozarta, da bi pregorio svu svoju muzičnu slavu, kad bi se mogao nazvati auktorom samo jednoga crkvenoga prefacija.

Koral je došao do izražaja osobito u prvo doba kršćanstva, bilo u katakombama bilo nakon katakomba, u prvim kršćanskim bazilikama, bilo po svoj kulturnoj Evropi nakon reforme Pape Grgura, po kojemu je koral i dobio gregorijansko ime. Tokom vremena uvuklo se je neopaženo u Crkvu profano pjevanje, koje ne odgovara časti Crkve niti je u vezi s liturgijom. Tomu se je usprotivio Papa Pijo X. posebnim »motu propriо«, a Papa Pijo XI. svojom konstitucijom. Pod uplivom ovih dvaju auktoritativnih dokumenata nastao je po svem katoličkom svijetu pokret za obnovu crkvenoga pjevanja pod lozinkom »torniam' all' antico — vratimo se na staro«. A to staro (naime iz prvoga doba kršćanstva) sastojalo se je u tome, da je u liturgiji, osobito u sv. Misi vas narod učestovao i za svećenikom molio i pjevao (liturgije bez pjevanja onda nije bilo). Za tim baš ide novi liturgijski pokret, koji hoće da kršćanin živi životom Kristovim, što ima crpsti iz aktivna sudjelovanja pri sv. Tajnama zajedno sa svećenikom, kad svećenik sv. Tajne vrši ne samo na ime svoje, nego na ime svoga naroda. Narod dakle ne smije biti pri ovim činima kao stranac ili nijem i bešćutan motrilac, već aktivan i svetošću starih prožet učesnik.

Tko će sad biti vidljivim pokretačem ove aktivnosti i ovoga života, razumije se po sebi. To mora biti svećenik. Ako svaki kršćanin ima biti prema mogućnosti sposoban, da sudjeluje liturgijskom pjevu ili barem pripravan, da se

u tome dadę voditi, svećenik je pozvan, da bude središnjom osobom kako sve liturgije, tako i pjevanja. On prvi mora bezuvjetno da pjeva, a drugi tek za njim i s njim. A ako mora pjevati, onda mora i znati teoriju i praksu glazbe, mora dobro znati razliku između profane i crkvene muzike. Ima li valjda orguljaša, na kojega pjevanje i sviranje spada, svećenik valja ipak da dade savjete i naputke orguljašu, što i kako treba da svira i pjeva; on treba da znade, koja se glazbila mogu, a koja se ne mogu u liturgiji upotrebljavati; on valja da organizuje pjevačke zborove bilo djece bilo odraslih i t. d.

Kako župnik u pogledu likovne umjetnosti: građevinske, slikarske, kiparske i t. d. mora imati smisla i ukusa barem u tolikoj mjeri, da ne dopušta u crkvi, što je nagrđuje i profanira, tako, i još više mora imati muzična ukusa i znanja, da se liturgija ne profanira, a ovo s razloga, što je muzika izravno povezana s liturgijom. On mora biti duša vanjske liturgije, posebno muzike po zvanju i po ulozi.

Nu kako će on to biti, ako nije učio, ako se za vrijeme nauka nije vježbao? Reći će se, da se u sjemeništu i u bogosloviji uči muzika. To je istina, nu samo djelomično. Sad je u tom pogledu nešto bolje, ali ni još nije potpuno. Do nedavna je to nedostatno bilo. Učio je i bavio se muzikom onaj, koji je imao volje i sposobnosti i to ponajviše praktično. A gdje je poznavanje muzične teorije u tolikim njezinim oblicima i varijacijama, gdje pouka u vokalnom i instrumentalnom pogledu, gdje historija glazbe, gdje razlika između profane i crkovne, jedne i druge škole, gdje u samoj crkvenoj glazbi razlika između koralne dijatonike, klasične polifonije i moderne glazbe i t. d.? To je većini svećenika bilo tuđe i nepoznato, terra incognita. I dok su takovi imali izaći iz škola kao vođe liturgije, a potom i crkovne glazbe, oni su često tek prije ređenja naučili velikom mukom, kako će zapjevati Gloria i Credo. A za drugo jao i pomagaj, jer su morali čekati, da ih u župi pouče prema običaju mjesta koji pjevač, ako im nije iz djetinjstva ostala u ušima kakva muzična reminiscencija. Sada je, rekosmo, nešto bolje, nu nije ni još dovoljno, a negdje pače oskudno. Veoma je mnogo manjkavosti.

Ako se hoće reći, da nije svatko za pjevanje sposoban, oprovrgavamo to činjenicom, da svećenik, bio ili ne bio sposoban treba da pjeva čak i onda, kad drugi plaču. Pjevanje i to liturgijsko pjevanje je njemu svagdanji kruh, te

ako mora da uči pjevanje svećenik koji je sposoban, još više to mora nesposoban, kad mu to već neophodno svaki dan treba. Nema li sposobnosti u glasu, sposoban je i mora biti sposoban svaki da nauči barem teoriju i sve drugo potrebito o glazbi, posebno crkovnoj. On valja da se osposobi toliko, ako ne da bude umjetnikom, a ono barem da je u poznavanju glazbe nad publikom, da naime znade lučiti i druge upućivati, koja muzika odgovara crkvi i što se u njoj može svirati i pjevati prema ona tri zahtjeva, koja postavlja Papa Pijo X. u svom »motu propriu«, naime da je sveta, da je umjetničkoga oblika i da je općenita.

Svaki svećenički kandidat u bogosloviji mora izučiti razne grane bogoslovnih nauka, koje mu trebaju u svećeničkoj službi. Bez znanja tih nauka ne smije biti ređen za svećenika. Dobro. A zar nije i crkovna muzika, osobito vokalna, toliko vrijedna, da je svaki svećenik ne mora znati kako i upotrebljavati i to svaki dan u sv. liturgijskim činima kao neophodno potrebit i integralan njihov dio? Zar taj dio može biti neredan ili bilo kakav i to baš ondje, gdje bi imao najljepši ukras davati? — Znanje crkovne glazbe pri ređenju je potrebito bogoslovu obzirom na njega i na pučanstvo. Ono mu je apsolutno potrebito, kako smo rekli, ne samo radi svagdanje prakse, nego i u vidu modernog liturgijskog pokreta.

Nastoji se naime, da se u liturgijski život uvede narod. Liturgija imade zato mnogo atrakcija, ali jedna od najjačih i najljepših vanjskih atrakcija jest upravo crkovno pjevanje, a napose koral, koji je prema O. C. Vivell-u, »objava božja, kojom Bog djeluje na srce ljudsko« ili po Dr Merzu »glazba Duha Svetoga«. Nu kako će se tom objavom i tom glazbom služiti narod, kad je ne pozna, a što je još gore, kad je ne pozna ni onaj, od kojega bi je imao naučiti?

Svećeniku je potrebita muzika također i u službi katoličke akcije. On ima da okuplja sve, osobito mladež, u organizacije, a putem organizacije da ih vodi k Crkvi i k Bogu. Najpodesnije pak naravno sredstvo, koje voli mladež, jest upravo glazba, naročito vokalna. Nu ako svećenik glazbe ne pozna, on nema jednoga od najjačih sredstava za okupljanje mladeži i naroda.

Hoćemo li dakle uspjeha u liturgijskom pokretu i u katoličkoj akciji, treba između drugoga veća muzična znanja i smisla.

D. J. D.

IZ ŽIVOTA SV. CRKVE

IV. HRVATSKI LITURGIJSKI KONGRES 24. X. — 27. X. 1940.

Pod pokroviteljstvom preuzvišenog zagrebačkog nadbiskupa i hrvatskog metropolite Monsinjora Dra Alojzija Stepinca, kako je već bilo javljeno u br. 7. našeg časopisa, drži se u Zagrebu naš IV. hrvatski liturgijski kongres od 24. do 27. listopada t. g.

Svečani otvor kongresa je u četvrtak dne 24. X. poslije podne uz prigodni govor preuzvišenog pokrovitelja kongresa. Prije podne istoga dana bit će sastanak permanentnog liturgijskog odbora i prijatelja liturgijskog pokreta.

Na kongresu bit će održana ova predavanja:

1. **Vječno svećeništvo Kristovo (mp. O. Dr. Hijacint Bošković);**
2. **Svećeništvo po sakramentu sv. Reda (preuzv. Dr. Smiljan Čekada, biskup); korefer. preč. Dr. Janko Penić o »Svećeničkim zvanjima«;**
3. **Laičko svećeništvo (mp. O. Stj. Poglajen D. I.);**
4. **Naš duhovni život u jedinstvu s Kristovim svećeništvom (prof. Dušan žanko);**
5. **Sudjelovanje žene u Kristovom svećeništvu (prof. Zlata Vitković);**
6. **Naš život u jedinstvu sa svećenikom preko mise i misala (prof. Tanodi);**
7. **Brevijar — molitva sv. Crkve (mp. O. Leonard Bajić, franj.);**
8. **Utjecaj liturgije u duhovnoj obnovi naroda (preč. Drag. Kukalj);**
9. **Homilija u službi liturgije (prof. Dr. Matija Markov);**
10. **Ideja svećeništva u kršćanskoj umjetnosti (Dr. Ivo Delalle);**
11. **Smjernice sv. Stolice u liturgijskom pokretu (preuzv. Mons. Miho Pušić, biskup).**

Na svečanoj akademiji u dvorani Zagrebačkog Zbora dne 27. X. na blagdan Krista Kralja govori prof. Petar Grgec o temi: Svećenik u povijesti hrvatskog naroda.

Prigodom kongresa predviđene su još i druge priredbe, oko kojih vodi brigu posebni pripremni odbor pod predsjedništvom preč. Dra Fr. Šepera.

Učesnici kongresa neka se na vrijeme jave radi prenoćišta Odboru za liturgijski kongres (Nadbiskupski Dvor) — Zagreb — Kaptol 31.

Svim prijateljima, saradnicima kličemo: Dobro nam došli!

LITURGIJSKI ODBOR.

HRVATSKA SVETA GODINA

JUBILEJSKE ZNAČKE

Kancelarija za proslavu jubileja je izdala ukusne umjetničke jubilejske značke po 2 i 5 din. Nacrt je načinila kiparica gđa Mila Vod, a prikazuje kip sv. Petra iz vatikanske bazilike, kralja Tomislava i hrvatskog seljaka s grbom hrvatskim i natpisom: Hrvatska sveta godina 641—1941. Najveći dio čistog prihoda je namijenjen za Petrov novčić. Značka

je najbolja propaganda za jubilej. Moramo nastojati da resi grudi svakog vjernika kroz ovu jubilejsku godinu. Naručuje se kod Kancelarije za proslavu jubileja, Kaptol 31.

OTVORENJE JUBILEJA

Po svim hrvatskim krajevima obavilo se na Petrovo svečano otvorenje jubileja zvonjavom, zazivom Duha Svetoga i obnovom krsnog zavjeta. Svi su Ordinariji posebnim okružnicama navjestili taj događaj.

PROSLAVA PETROVA

U zagrebačkoj nadbiskupiji su bile na veliko organizirane svečane proslave sv. Petra osobito u ovim župama: Zagreb, sv. Petar, Petrovsko, Prišlin, Cvjetlin, Veliko Trgovište, sv. Petar Mrežnica, Kovačevac u župi Lasinja, Ivanićgrad, Čađavica, Kašina, Letina kod Sunje, Kobaš, Rakitovec u župi Staro Čiče, Petrovina i Peteranec. — Kancelarija je izaslala na mnogo mjesta propovjednike i govornike, a na sve hrvatske župe sv. Petra građu za propovijedi i govore. — I u drugim dijecezama se u crkvama sv. Petra obavile svečanosti prema određenju vlastitih Ordinarija. Nažalost radi kiše nijesu se proslave mogle obaviti u onom opsegu, u kojem su bile organizirane.

SVEČANE PRIREDBE

EUHARISTIJSKI KONGRESI

su održani u Baškoj (otok Krk) 29. VI., u Đurđevcu 29. i 30. VI., te u Čazmi 20. i 21 VII. Svečana jubilarna proslava u Prgomelju (biskupija križevačka) dne 14. VII. Propovijedi i govori su bili u smjeru jubileja. Euharistijski kongresi su bili još u Starom Gradu na Hvaru (18. VIII.) i u Začretju (zagrebačka nadbiskupija) 1. IX.

MARIJINSKI KONGRESI

Dne 15. VIII. bio je u Glogovnici a 15. IX. bit će u Okićkoj sv. Mariji. Krunjenje Majke Božje u Podravskom Kloštru 25. VIII, Dekanatska proslava jubileja bila je 15. VIII. u Žakanju.

JUBILEJSKA POSVETA BL. DJEVICI MARIJI

Svečana posveta i stavljanje hrvatskog naroda pod zaštitu bl. djev. Mariji obavio je preuzvišeni g. nadbiskup dr. Alojzije Stepinac prigodom zagrebačkog hodočašća kod Majke Božje Bistričke 7. VII. u prisuću izaslanika Banske Vlasti i načelnika grada Zagreba. Posveta se ponavlja u svim hrvatskim crkvama koje su posvećene Majci Božjoj. Dosad je to obavljeno u slijedećim crkvama: u Mariji Bistrici, Jezero, na otoku Mljetu, Dobranje kod Metkovića, Bogomolje (Hvar), Selca na Braču, Rogoznica, Ostrožac-Jablanica, Čanak, Bagalović, Ledenice, Lisac i Olib. Za cijeli Žumberak za župe križevačke biskupije, proslava je vrlo svečano obavljena u Sošicama.

KONGRESI SVEĆENIKA ADORATORA

U okviru jubilejskih proslava održat će se u godini 1941. i kongres hrvatskih svećenika adoratora.

DUHOVNA NARODNA OBNOVA

Križevačka biskupija: odbor s preč. dr. Severovićem je izdao poslanicu o provedbi jubileja i duhovne obnove.

Hvarska biskupija: Ordinarijat je izdao Okružnicu od 29. V. iza sastanka dekana u svrhu nacrta za duhovnu obnovu. Nacrt ističe osobito duhovnu pomoć; borbu protiv kletve; rad za posvećivanje nedjelje; osni-

vanje društava KA i društava ministranata; karitativnu akciju; rad za iseljenike; širenje štampe; misije i duhovne vježbe.

Mostarska biskupija: Ordinarij izdao okružnicu 22. V.

Subotička biskupija: odbor je održao sjednicu i stvorio zaključke o proslavi Petrova, te o proslavi 700. godišnjice dolaska Hrvata u ove krajeve i 100. godišnjice osnivanja župe sv. Roka i sv. Đurđa u Subotici.

Đakovačka biskupija: Ordinarij izdao okružnicu o proslavi Petrova (osobito svečano u Đakovu) i o obnovi krsnog zavjeta.

Šibenička biskupija: Ordinarij izdao okružnicu od 17. VI., osobito o proslavi Petrova i jubileju.

Splitska biskupija: Ordinarij izdao opširnu okružnicu (izašla i štampana kao brošura) o proslavi jubileja i o duhovnoj obnovi, u kojoj osobito ističe sv. misije, duhovne vježbe, borbu protiv narodnih poroka, osnivanje društava KA, djela pokornička za narodne grijehe, rad za svećenički podmladak i katoličke misije.

Kotorska biskupija: Ordinarij izdao okružnicu 12. V. u kojoj osobito ističe sv. pučke misije i djela zadovoljštine za narodne grijehe (sve prve petke).

Senjska biskupija: Ordinarij izdao opširnu okružnicu s nacrtom duhovne obnove, u kojem se ističe osobito molitvena akcija; posveta nedjelje; vjerska pouka izvanškolske mladeži; pučke misije i duhovne vježbe; pobijanje narodnih mana; osnivanje društava KA; širenje dobre štampe i kult bl. Nikole Tavilića.

Zagrebačka nadbiskupija: Svećenstvo đurđevačkog dekanata održalo je 30. V. sastanak i učinilo konkretni nacrt duhovne obnove za svoje župe; pučke misije održane u Krapini, Virjanskoj Drenovici, Čazmi, Kalinovcu, Jelačićevu.

GRAĐA ZA IZLOŽBE

Organizirano je u svim krajevima skupljanje građe za jubilejske izložbe školstva, prosvjete, knjige, štampe i karitativnog rada. Neka se stvar što više moguće požuri!

BORBA PROTIV KLETVE

Banska Vlast Banovine Hrvatske, Odjel za unutarnje poslove, izdala je 20. I. 1940. pod brojem 102412-I-3-1939 naredbu protiv psovke:

Iz primljenih pritužaba razabire se, da je ponovno preotelo maha izgovaranje najprostijih bogumrskih kletava.

Time se ne samo izaziva javna sablazan i porazno djeluje na odgoj mlađeg naraštaja nego se i naš narod prikazuje u vrlo lošem svijetlu.

Stoga je neophodno potrebno da se taj gadni običaj u našem narodu iskorijeni.

U tu svrhu ima se putem svećenstva i općina upozoriti na shodan način pučanstvo, da je izgovaranje kletava uopće zabranjeno i da se tog gadnog običaja kani, jer će se protiv prekršitelja bezobzirno najstrože postupati u smislu čl. 74 Z. U. P.

U tom smislu imadu se dati upute žandarmeriji i policijskim organima i nastojati svim sredstvima, da se ta sablazan već jednom iskorijeni.

Za Bana
Šef odsjeka redarstva:
(Potpis nečitljiv)

WOLFGANG CZERNIN O. S. B.: **EIN LEIB- EIN BROT (jedno tijelo — jedan kruh). Der Kommuniongesang der Liturgie. Herder 1939.**

U mnogim se samostanima, zavodima i župama uvađa prastari običaj, da prisutni preko sv. Mise pristupaju k sv. pričesti pjevajući pričesnu antifonu (»communio«) tog dana, dok »schola« pjeva dotičan psalam redak za retkom. Da se to vrši što pobožnije i korisnije, p. Czernin, beuronski Benediktinac, od nekoliko godina duhovnik Benediktinki u Kopenhagenu, obradio je u ovoj knjizi sve pričesne antifone rimskog misala. O svakoj piše dvije nepune stranice. Jednostavne je misli zaodjenuo u jednostavno ruho. Tumačeći sam antifonu veže je s dotičnim blagdanom ili svecem, a katkada i misli-vodiljom psalma, iz kojega je uzeta. Kad antifona ne potječe iz kojeg psalma, uvijek spominje, kojemu bi psalmu ta antifona najljepše odgovarala kao refren. Tako knjiga ima i praktičnu vrijednost za uvađanje gore spomenutog običaja.

Sve te razne misli uvijek nastoji, da sjedini sa sv. Misom i sa životom, jer u predgovoru piše: »Pričest nije nekakva pobožnost sama za se, kao što nažalost još uvijek misle mnoge redovne osobe i pobožne duše u svijetu, nego tek tada ima svoje potpuno značenje za rast kraljevstva Božjega na zemlji, ako se svijesno blaguje kao plod Kristove žrtve, koju Crkva prinosi.« Zato takav naslov ovih razmatranja. Glavni mu je cilj, da istakne ovu istinu: blagovanje žrtve — to je pričest, a zahvala za nju je dan proživljen u duhu žrtve. »Mnogi vjernici zamišljaju svetu pričest kao Spasiteljev posjet, kao dolazak velikog Kralja u njihovo srce. A s tim u vezi misle na ures odaje svoje duše, što lako vodi u krivo shvaćanje, jer se gubi s vida, da nijesmo mi, koji možemo da pružimo Spasitelju lijepu dušu, nego jedini nas Krist može da učini lijepima, jakima i svetima, i upravo zato je postao našom hranom, našim svagdašnjim kruhom« (str. 191-2). Iz ovoga se vidi, u kojem su duhu napisana ova kratka, ali vrlo bogata i praktična razmatranja. Po njima svatko može da upozna, što sve krije u sebi redovito najmanja pjesma, pričesna antifona rimskog misala. Koliko se tek blago krije u cijelom misalu i u svim njegovim dijelovima! Preko njih prolazimo bez užitka i bez koristi, jer ih ne znamo shvatiti, razmotriti i primijeniti na život. Tko to želi i zna njemački, evo mu zgodnog priručnika.

KNJIŽICA O ZAVJETU HRVATSKOG SABORA

Izašla je knjižica pod naslovom »Zavjet hrvatskog sabora«, u kojoj se prikazuje, kako je došlo do toga, da je hrvatski sabor g. 1739. zaključio podići zavjetnu kapelicu, a taj zaključak, učinjen kao zavjet Bogu, nije do danas izvršen, nego se tek sada na tom radi. Juraj Lajner iznosi povijest toga zavjeta, a hrvatski metropolita dr. Alojzije Stepinac upravlja krasnom okružnicom hrvatskom narodu poziv na izvršenje toga narodnog zavjeta. Dr. Josip Andrić prikazuje, što je u tom smjeru u posljednje doba učinjeno, a na kraju je povijest Ludbrega i ludbreškog prošteništa

Krvi Isusove iz pera Ivana Bočkaja, predašnjeg ludbreškog župnika. U knjižici je i nacrt, kako će biti sagrađena ta ludbreška zavjetna kapelica, te je tu arh. Bruno Bauer zapravo rekonstruirao kapelicu Kristova Groba, kako ju je u Jerusalemu g. 1555. sagradio Hrvat fra Bonifacije Drkolić iz Dubrovnika. Ta je knjižica zanimljiv kulturni prilog jednog svetog hrvatskog nastojanja, pa je toplo preporučamo. Stoji 1.50.— din. Dobiva se kod Župnog Ureda u Ludbregu ili kod Odbora za zavjet hrvatskog sabora (Zagreb, Trenkova ulica 1.)

RAZNE VIJESTI

SV. AMBROZ I SRIJEMSKA MITROVICA

U časopisu Sant' Ambrogio izašao je interesantan članak o odnošaju Sv. Ambroza sa Sirmijem (današnjom Srijemskom Mitrovicom), koji je onda bio glavni grad rimske Ilirije. God. 379. umro je u Srijemu arijanski biskup. Katolici, da se na tu stolicu opet ne postavi koji Arijanac, izabrahu za biskupa revnog i učenog svećenika Anemija, koji je zaista bio duhovni odsjev milanskog biskupa. Arijanci izabraše svog biskupa. U to doba bile su velike vjerske borbe u Sirmiju. U ondašnjem katoličkom svijetu smatralo se, da je Sirmij najjača kula i najtvrđe uporište Arijanaca. Već su Fotin i Germinij duhovno naoružali čitav Srijem protiv Rima. Arijanci su bili uvjereni, da će sa Sirmijem pasti i arijanizam. Zaista Srijem po svojem geografskom položaju, između Istoka i Zapada bijaše ključ. Arijanci uložiše sve sile, da biskup bude opet arijanac i u gradu napraviše pravu revoluciju. Sama carica Justina uđe otvoreno u borbu na stranu arijansku. Nju su slijedile žene. Ove su bile najstrašnije i vodile revoluciju. Sirmij je bio u plamenu strasti. Katolici su molili, ali su se uz strah nadali pobjedi. Jednog dana dođe u Sirmij Sv. Ambroz iz Milana. Veliki pobornik prave vjere shvatio je zamašaj i značenje tog časa. Poput Pavla imao je brigu za sve crkve i uvijek se našao ondje, gdje je Krist bio u najvećoj pogibelji, gdje su duše nestrpljivo očekivale svoje spasenje. Gdje je vjera trpjela, tu bi ga doveo plameni vjetar Duha Svetoga, kako piše njegov biograf Paulin. Po svoj prilici pozvali su Ambroza biskupi Ilirikuma, zaprepašteni od širenja arijske hereze. Radilo se o najvećoj stvari. O priznanju božanstva Isusa Krista, o jedinstvu vjere. Dakle o najvećem idealu. Za to je Ambroz posjedovao najbolje oružje. Netom je Ambroz stigao, uđe u srijemsku katedralu. U bazilici je novoizabrani katolički biskup Anemije čekao biskupsko posvećenje od Ambroza. Katolici su bili u deliriju veselja. Baziliku su ispunili vjernici, vojnici, svećenici i činovnici. Pred bazilikom galama i poklici Arijanaca. U carskoj palači arijanska carica Justina iščekivala je ishod borbe, šaljući poruke Arijancima da ne popuste, već da ubiju i samog Ambroza, ako bude potreba. Ambroz miran i ponosan upravo htjede da sjedne na katedru. Vani demonstracije heretika žešće. Situacija kritična, evo sad će se krv proliti. U jedan mah iz arijanske gomile dotrča u baziliku jedna fanatična djevojka, ulazi u sam prezbiterij i dolazi do katedre, na koju je sjeo Ambroz. Stade svetogrdno napadati na Ambroza i derati mu svete haljine. Htjela je, da ga izvuče silom iz crkve i predati ga bijesu žena, koje su po uputi carice čekale i galamile pred vratima bazilike. U crkvi nastade zaprepaštenje klera i vjernika. Ali prizor se nenadno izmjeni. Ambroz s nekim svetim dostojanstvom okrene se prama bijesnoj djevojci. Bura se stišala. Ambroz je znao svladati sebe. U toj tišini progovori veličanstveno djevojci: »Ostavi me! Ako ja nijesam dostojan svećeničke visoke službe, koju obnašam, nije dozvoljeno tebi ni tvom zanimanju da podigneš ruku na svećenika pa bio on kakavmudrago. Boj se suda Božjega da ti se ne dogodi kakva nesreća.« Djevojka dirnuta ovim riječima, veoma se uplaši. Potpuno se promjeni, tako da su svi prisutni ostali zapanjeni. Crkvena funkcija se nastavila. Ambroz je posvetio Anemija za katoličkog biskupa. Vjera Sirmija bila je spašena. Kad je za sve ovo doznala carica Justina na svojem dvoru uplaši se i problijedi. U večer istog dana vjernici su pjevali u bazilici veselo psalme Večernjice u slavu Božju. Jutro je osvanulo vedro i smireno kao nebo iza velike oluje. Novi biskup poput dobrog pastira vodio je duše, oslobođene od hereze. Ali istog jutra po svim ulicama i trgovima Sirmija pronosila se zaplašeno vijest: »Arijanska djevojka je umrla!« Neprijatelji Rima i Ambroza ostadoše zabezeknuti. Ambroz je bio prorok. Djevojci (koja se obratila) bio je priređen veličanstveni sprovod u grobnoj tišini. Iza lijesa stupao je u ganutoj molitvi veliki milanski biskup Sv. Ambroz. Njegovo srce nije poznavalo nikakvu uvredu. On je bio veći od svake uvrede. Prateći do groba lijes djevojke, Ambroz je tako za uvijek pokopao arijanizam u Srijemu. **d.**

POPRAVAK CISTERCIJA U TOPUSKOM

U Topuskom je bila glasovita cistercitska opatija. Ali od te stare cistercitske crkve ostale su samo žalosne ruševine. O sjaju stare opatije priča nam još i danas ostatak veličanstvenog portala, koji je visok 15 metara. Pošto je taj spomenik važan za našu kulturnu historiju, to su ovih dana novine javile, da će biti popravljen, da se dalje ne ruši.

IZLOŽBA LITURGIJSKE UMJETNOSTI U MILANU

U Italiji liturgijski pokret počeo se stvarno afirmirati poslije skoro tridesetgodišnjeg rada. Osobitu brigu posvetio je i preporodu crkvene umjetnosti, tako da se taj pokret može s pravom nazvati liturgijsko-umjetničkim. To je utješljiva činjenica, jer se kroz dugi niz decenija gradilo i dekoriralo crkve po Italiji bez ukusa i bez liturgijskog stila. Staru tradiciju zamijenili su razni surogati, siromašni duhom i formom. Nedavna izložba crkvene umjetnosti u Milanu pokazala je, da se u tom pogledu išlo mnogo na bolje. Puno je doprinijela Scuola B. Angelico u Milanu, razne kongregacije, pa i Benediktinke. Izloženi su moderni kaleži, pikside, ostenzoriji, relikvijariji, kandelabri, svjetiljke itd., pa i umjetničke sličice za narod. Sve je to izrađeno moderno, pa i u modernom materijalu, ali opet u vezi sa liturgijskim propisima. Katolička štampa vrlo se povoljno izrazila o ovoj izložbi. Bez liturgijskog preporoda nema ni preporoda crkvene umjetnosti. Ovi primjeri služe i za našu crkvenu umjetnost, koja još vrluda, jer nema oslona na liturgiji.

IZLOŽBA ZA SIROMAŠNE CRKVE U RIMU

Prošlih dana bila je u Vatikanu izložba crkvenog ruha i posuđa, namijenjenog za siromašne i potrebne crkve u katoličkom svijetu. Svaka biskupija u Italiji prema svojoj mogućnosti darovala je koji predmet. Izložba je bila otvorena u prisustvu Sv. Oca pape Pija XII., koji je pohvalio inicijativu. Tim se pokazala katolička solidarnost. Veliki dio predmeta, razumije se, bit će poslan siromašnim katoličkim crkvama u misijama.

CRKVENI KALENDAR

Nedjelja 15 IX: **XVIII. NEDJELJA PO DUHOVIMA. — Sedam Žalosti Bl. Dj. Marije.** Bijelo. Dvostruko. II. reda.
Ponedjeljak 16 IX: **Sv. Kornelij Papa i sv. Ciprijan,** biskup i mučenik. Crveno. Poludv.
Utorak 17 IX: **Rane sv. Frane.** Bijelo. Dvostr.
Srijeda 18 IX: **Kvatrena srijeda.** Post i nemrs. **Sv. Josip Cupertino.** Bijelo. Dvostruko.
Četvrtak 19 IX: **Sv. Januarij** i drugi mučenici. Crveno. Dvostr.
Petak 20 IX: **Kvatreni petak.** Post i nemrs. Navečerje sv. Mateja. Ljubičasto. Jednost. — **Sv. Eustahije** i drugovi., mučenici. Crveno. Dvost.
Subota 21 IX: **Kvatrena subota.** Post i nemrs. — **Sv. Matej** apost. Crveno. Dvostr. II. reda.

Nedjelja 22 IX: **NEDJELJA XIX. PO DUHOVIMA.** Zel. Poludv.
Ponedjeljak 23 IX: **Sv. Lino,** Papa i mučenik Crveno. Poludv.
Utorak 24 IX: **Blagdan Bl. Dj. Marije od Otkup.** Bijelo. Dvostr.
Srijeda 25 IX: **Srijeda iza 19. nedj. po Duhovima.** Zel. Jednost.
Četvrtak 26 IX: **Sv. Ciprijan i Justina,** djev. muč. Crveno. Jedn.
Petak 27 IX: **Sv. Kuzma i Damjan, mučenici.** Crveno. Poludv.
Subota 28 IX: **Sv. Večeslav, mučenik.** Crveno. Poludv.

Nedjelja 29 IX: **NEDJ. XX. PO DUHOVIMA. — Blagdan sv. Mihovila Arhanđela.** Bijelo. Dvostr. I. reda.
Ponedjeljak 30 IX: **Sv. Jeronim,** priznav. i naučitelj Crkve. Bijelo. Dvostr. I. reda.
Utorak 1 X: **Sv. Remigije,** biskup. Bijelo. Jednost.
Srijeda 2 X: **Sv. Anđeli Čuvari.** Bijelo. Jednost.
Četvrtak 3 X: **Sv. Tereza Maloga Isusa,** djevica. Bijelo. Dvostr.
Petak 4 X: **Sv. Frano,** priznav. Bijelo. Dvostr.
Subota 5 X: **Sv. Placido i drugovi,** mučenici. Crveno. Jednost.

Nedjelja 6 X: **NEDJ. XXI. PO DUHOVIMA.** Zeleno. Poludv.
Ponedjeljak 7 X: **Blagdan sv. Krunice.** Bijelo. Dvostr. II reda.
Utorak 8 X: **Sv. Brigita,** udov. Bijelo. Dvostr.
Srijeda 9 X: **Sv. Dionizije,** biskup muč. i **sv. Rustik i Eleutrije,** mučenici. Crveno. Poludv.
Četvrtak 10 X: **Sv. Frano Borgija,** priznav. Bijelo. Poludv.
Petak 11 X: **Svetkovina Materinstva Bl. Dj. Marije.** Bijelo. Dvostr. II. reda.
Subota 12 X: **Spomen Bl. Dj. Marije.** Bijelo. Jednost.

Nedjelja 13 X: **NEDJ. XXII. PO DUHOVIMA.** Zeleno. Poludv.
Ponedjeljak 14 X: **Sv. Kalisto, Papa i muč.** Crveno. Dvostr.
Utorak 15 X: **Sv. Terezija, djevica.** Bijelo. Dvostr.
Srijeda 16 X: **Sv. Hedviga, udovica.** Bijelo. Poludv.
Četvrtak 17 X: **Sv. Margarita Maria Alacoque,** djev. Bijelo. Dv.
Petak 18 X: **Sv. Luka,** evanđelista. Crveno. Dvostr. II reda.
Subota 19 X: **Sv. Petar Alkantara,** priznav. Bijelo. Dvostr.

Nedjelja 20 X: **NEDJ. XXIII. PO DUHOVIMA.** Zeleno. Poludv.
Ponedjeljak 21 X: **Sv. Hilarijeon,** opat. Bijelo. Jednost.
Utorak 22 X: **Utorak iza XXIII. nedj. po Duhovima.** Zel. Jedn.
Srijeda 23 X: **Srijeda iza XXIII. nedj. po Duhovima.** Zel. Jedn.
Četvrtak 24 X: **Sv. Rafael Arhanđel.** Bijelo. Dvostr.
Petak 25 X: **Sv. Krizanto i Darija, muč.** Crveno. Jednost.
Subota 26 X: **Navečerje Sv. Šimuna i Jude,** apost. Ljubič. Jedn.